

902.403.1

1103

~~1103~~

103.1

REVÍZIÓ
2005-2006

KÉPES KALAUZ

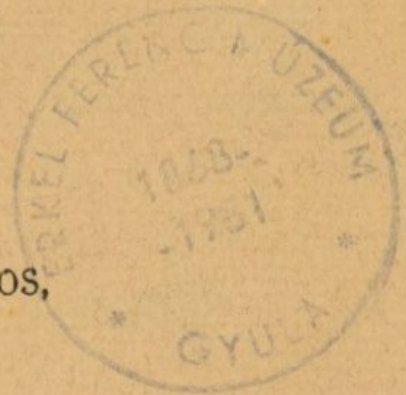
A BÉKÉSMEGYEI MUZEUM

ÉREM- és RÉGISÉGTÁRÁBAN ELHELYEZETT TÁRGYAK
ISMERTETÉSÉHEZ.

FAMETSZVÉNYEKKEL.

Szerkesztette :

UD. MOGYORÓSSY JÁNOS,
muzeumi igazgató.


~~~~~  
*Ára 10 kr.*  
~~~~~

B.-GYULA.

NYOMATOTT DOBAY JÁNOS KÖNYVNYOMDÁJÁBAN.
1885.

ELŐSZÓ.

Békésvármegye gyulai muzeuma érem-, régiség- és történelmi-emlékek tárgyai egyelőre a lehetőségig rendezve lévén, kalauz nyújtatik e képes könyvecske által a tudni vágyó közönségnek, hogy a kiállított tárgyakról ismeretet és tanulmányt szerezhessen.

Hogy e könyvecske hasznosabbá váljék és a vevők még otthon is visszaemlékezhessenek a figyelemre méltó tárgyakra, itt-ott e kalauz terjedelméhez mért fametszvények is lettek a szövegbe nyomatva, sőt könnyebb tájékozás és utánnézés végett számokkal is jegyezve.

A kik a kiállított tárgyakról bővebb tudomást kívánnak szerezni, azoknak az örszemélyzet szivesen szolgálанд kellő felvilágosítással.

Történelmi vázlat

a békésmegyei muzeum keletkezéséről.

A békésmegyei muzeum eredete *id. Mogyoróssy János* kezdeményezése,*) ki családi és hosszas éveken át gyűjtött könyvtárát, régi-, érem- és pénzgyűjteményét — régi- és középkori fegyver, régi tárgy, bankjegy, többnemű hazai ásvány- és kövületből álló gyűjteményét üveggel ellátott záros szekrényekbe elhelyeztetve — melyeket egyelőre az egykoron alakulandó róm. kath. főiskolának, illetve Gyulaváros összes felekezet- és valláskülönbség nélküli közönségének felsőbbi jelentés mellett 1868-ik évben felajánlott és a gyulai elemi iskola tornácza — egyik részének saját pénzköltségén (és még az 1836-ban általa ajándékozott könyvek elhelyezésére) készítettett helyiségbe betéttetett; de a mely helyiség időjárással, mert alig 6 □ ölre terjedő helyiség a betett tárgyak gyarapodása után csak befogadására is szűk és kevés vala, — és többszörös szó- és írásbeli felszólítása után azt is tapasztalta, hogy az illető előljáróság a város zilált helyzeténél fogva, annak kibővítését nem teljesíthette, de remény se látszott ama iskolai muzeumnak kellő és szükségelt gyarapítására s pártolására, — ellenben ily helyzetben Gyulavárosa országgyűlési képviselője, *Beliczey István* és többek az értelmi osztálybeliek által figyelmeztették, hogy legczélszerűbb leendő, nehogy az adományozott régiségek romlásnak és pusztulásnak legyenek kitéve, ha adományát inkább egy

*) Idősb Mogyoróssy János ősz fürteit illeti meg a kezdeményezés érdeme. — Zsilinszky Mihály főtitkár a békésvármegyei régészeti társulat első évkönyve (1874—75.) 3-ik lap szerint.

helybeli megyei muzeum alapításául engedi át, mivel emigy nagyobb pártolásban fogna részesülni. — Ennek folytán feljelentést tett az ügy helyzetéről a közoktatásügyi miniszteriumhoz, melyre *Trefort Ágoston* miniszter 1873. évi augusztus 13-án leküldött írásbeli tanácsából s beleegyezéséből a tantárgyak kivételével — *a békésmegyei bizottmányi nagygyűlésre beadott írásbeli nyilatkozatában, nagy értékű megemlített összes gyűjteményét — egy békésmegyei, — gyulai muzeum alapjául felajánlotta.*

»*Békésvármegye közönsége pedig az ajánlatot kegyesen elfogadta és érette szivélyes köszönetét s elismerését jegyzőkönyvileg* fejezvé ki.*«

E közben *Haan Antal* festész hazánkfia olaszthoni működése alatt szülővárosába, B.-Csabára jött és a külföldön gyűjtött becses régiségei megvételével *id. Mogyoróssy Jánost* kínálta meg, s annak árát ezer o. é. frtokban állapítván. — Ennek folytán *id. Mogyoróssy János*, nehogy az említett jeles régi tárgyak hazánkból ismét külföldre vándoroljanak, rögtön felhítt többeket, a többek között *Beliczey Istvánt* — az akkori gyulavárosi országgyűlési képviselőt, a tárgyak megtekintése végett, mi a *Haan Antal*-féle villában Csabán meg is történt, s hogy azokat igen üdvös lenne a megyei muzeum gyarapításául megvenni, többek által elismertetett; hogy tehát a vétel megtörténhessék, *Mogyoróssy János* a helybeli hetilap útján a megyebeli és vidéki honfiakhoz felhívást intézett adakozás végett; mi szép sikerrel koronáztatott; mert kevés idő alatt 700 frt gyült össze s ez összeghez a még hiányzott 300 frtot a megye közönsége letételi pénztárából fedeztetni rendelte; az összes muzeumi tárgyaknak elhelyezésére pedig az üresen állott megyei fonóházat engedte át s azt muzeumi helyiségül alakította át.

* Békésmegye bizottságának Gyulán, 1874. február 9-én folytatott közgyűlése j. k. 58. b. gy. 597. számát.

A *Haan Antaltól* tehát ezer osztrák frton megvett összes gyűjtemény a már előbb alapul szolgált *Mogyoróssy-Adamánynyal* két terembe több üvegszekrényekkel lettek elhelyeztetve.

Ezeknek előbocsájtásával kapcsolatosan megemlítetnek, a tárlatunkat koronként ajándékaikkal gazdagító következő megyei és vidéki honfiak és honleányok, jelesen:

Titius Pius, minorita rendü áldozár, kitünő növény;

Göndöcs Benedek apát, gazdag ásvány, tengericsiga és kagyló; régi érem és számos kötetből álló könyv;

Janó Sándor, régi okmányok, könyvek és térképek;

Özv. Nyéki Alajosné, szül. *Szigethy Klementina* urhölgy, nagyértékű régi fegyverek és ősi tárgyak;

Endröd községe előljárói, a népvándorláskori érdekes tárgyak; hasonlóul —

Öcsöd községe előljárói, ősi edények;

Gyoma és Gyula város előljárói, több darab régi tárgyak; s végre

Winkler Ferencz, gyulai gyógyszerész, a tárgyak elhelyezésére négy nagy üveges szekrényt.

Időközben a lelkes ajándékozók a következők:

Asbóth Ágoston Battonyáról, *Back Gusztáv*, *Bornhauser Alajosné* urhölgy, *Borbiró Dániel*, *Zabolai Császár Gyula*, *Ferencz és Károly* testvérek Gyulán, *Dániel János* városi pénztárnok, *Domonkos János*, *Dunay Alajos* r. kath. lelkész, *Danszkay Mihály* tanuló, *Dobay Jánosné* *Szlávy Katalin*, *Dobay Klára*, *Winkle Gáborné*, *Dutkay Róbert*, *Dubányi Jánosné* szül. *Hüke Viktória* urnő, *B. Drechsel György*, *Dénes János*, *Eisler Lipót*, *Eibel Gyula* tanuló, *Emhő György*, *Fekete Béla* volt megyei csendbiztos, ifj. *Fikker Ferencz*, *Fehér Ignác* vendéglős, *Farkas József* zenész, *Farkas Gyula*, *Farkas Zsigmond*, *Gozmány József*, *Gyepes Imre*, *Grócz Béla* r. kath. lelkész, *Gyepes Jakab*, *Gagó Mihályné*, *Hegyvári Károly*

Himmelstein Mór, ifj. Huszka Imre, ifj. Huszka János, Herodek István tanuló, Hrabovszky Ferencz, Hagi, arabs utazó, Hergert József tanuló, Hajóssy Ottó m. főjegyző, Hoffmann Mihály nyugalmazott tiszttartó, Haan Lajos és Antal testvérek, Jugovics Jozefa, Jontz Ferencz, ifju Jancsovics Pál, Januskovetz Mór, Kottlechner József, Kottlechner Hermina hajadon, Dr. Kovács Károly, Kratochwill József, Kubek Sándor, Kállay János, S. Kis János, Kis József kir. táblai bíró, Kálmán Frigyes lov. honvéd főhadnagy, Kohn Herman, Dr. Lipp Vilmos premontrai kanonok Szombathelyről, Luczi István, Laky Károly lovas honvéd százados, Laky László mezőhegyesi kir. gazdatiszt, Laudai Mihály tanuló, Ludwig József, Lederer Ede városi mérnök, Már Ferencz honvéd lovas százados Battonyáról, Másik Pál és fia Gyula, Mogyoróssy Paulina és férje Mojsisovics Vilmos m. kir. állami főmérnök, Marossy János gyógyszerész, Moskovics Simon, Moldovány István, Magyary Lajos, Márky István kir. törvényszéki bíró, Novotny Antal, Oheroly János tornatanár, pesti fi és amerikai polgár, Örley-Sirch Borbála, Orgon Sándor, Orbán Lajos pesti czipész, Osváld pili malommester, Plank Alajos tanító, Püspöky Alajos esperes és sarkadi plebános, Petrovics János megyei állatorvos, Prág József kereskedő, gyulai fi, Prág Lajos pesti műegyetemi hallgató, Ruttkay Károly, Répásy Antal, Risák Julia hajadon Kassáról, Schmidt Károly Vág-szabályozási mérnök, Sal Antal, Smidt Antal özvegye, Kroh Szidónia és fia Ede főtanodai hallgató, Szilágyi László megyei várnagy, Szénássy Róza Danczkay Istvánné, Szénássy János tanuló, Szilágyi István lovas honvéd, Székely Sándor Csákvárról, Scherfenéder Antal vaskereskedő, Schneider Ferencz, Sal Károly járásbíró, Tanay Miklós tengerész, Török István, Sartay Sallay Jenő helybeli vaspályai tiszt, Sziber Nándor gyulai kántor, Szikora József,

Strausz Mária, Udvardy József, Uferbach Lajos, Wallfisch Lajos technikus — gyulai fi, Winkle Gábor könyvkötő, Zay Julianna Márky urnő, — adományozók ajándékai vannak elhelyezve.

A megemlítették után — előbb az 1874-ik évi június hó 18-án d. u 4 órakor Békésmegye székháza nagytermében megtartott „Békésmegye régész-művelődés-történelmi egylet“ megalakulási gyűlése folytán a *békésvármegyei-gyulai muzeum a megye közönsége pártfogása alatt 1874-ik évi augusztus hó 3-án d. u. 4 órakor nagyszámu diszes vendégek jelenlétében a közönségnek szemlájére, és időnkénti használatára megnyitott.*

Első terem

a) érem-gyűjtemény.

Ez különféle arany, ezüst, bronz, veres- és sárgaréz érczekből keletkezett. Az A, B, és C betűk alatti üveg fedeles és záros szekrényben id. Mogyoróssy János adományai vannak elhelyezve, kezdetben 1074 darabból állt; — mely azóta ő, és részint több lelkes honfiak és honleányok koronkint tett ajándékaikkal gyarapodott. Az A alatti szekrény magában foglalja az Árpád-házbeli, vegyes, és osztrák-házbeli magyarkirályok és az osztrák birodalmi pénzeket; a B betűvel jegyzett szekrényben a külföldi, a C, D és E betűkkel ellátott szekrények magában foglalják az etrusk, római, görög és dák régi pénzeket; végre az F és G betűkkel jelzett üveg alatti záros két szekrényben különböző ünnepélyekre, helyi alkalomra és jeles egyének emlékeire veretett bronz-érmek vannak elhelyezve.

Hazaiak.

b) Óskori s népvándorláskori lelt tárgyak.

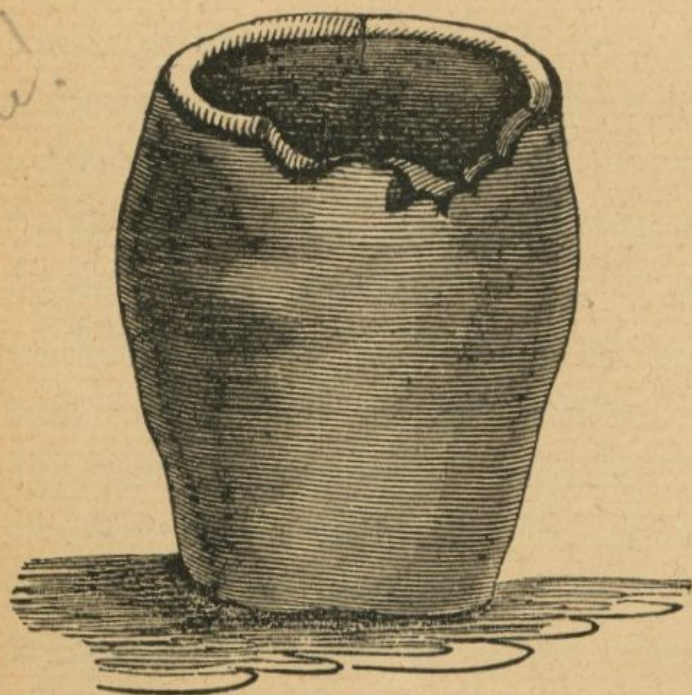
I., II., III. és IV. szám alatti polczokon és alatt I. számmal jelezve van egy durva agyag szemcsékből szá-

badkézzel készített külsőleg tündőszin mázzal bevont *hamveder*, lelhelye 1871. a gyulai vasuti homokbánya mély rétege, — *id. Mogyoróssy János ajándéka*. — 4. számú óriás házi-edény, lelhelye 1860. *Gerla* pusztá, *Titius Pius* ajándéka. — 6. sz. fületlen köcsög, 7. sz. füles agyag-köcsögök feketés színűek, lelhelye 1870. a gyulai vasuti homokbánya mély sárgaszinü homokrétege, *Udvardy József* ajándékai.

I. Osztály tarlójában.

Első polczon: 8. sz. a. ősi házi agyag-edény töredék; — 9. sz. a. hasonlókori csésze, — lelhelyük 1875. a b.-csabai népkert talaja, Straka Ernő ajándéka. — 13. sz. a. agyag kanálfej, lelhelye 1873. sarkadi határbeli Peczkésvár romja, Nuszbec József ajándéka.

27. számhoz.

Második polczon: 27. sz. a. bögre vaskos kezdetleges agyagmű, kívül-belül fehér pipa-mázzal bevonva, Haan Lajos ajándéka. — 30. sz. füles csupor feketés színü, kezdetleges mű, lelhelye 1876. az öcsödi határbeli anya-körös kimosott partja, ajándékozta az öcsödi előljáróság.

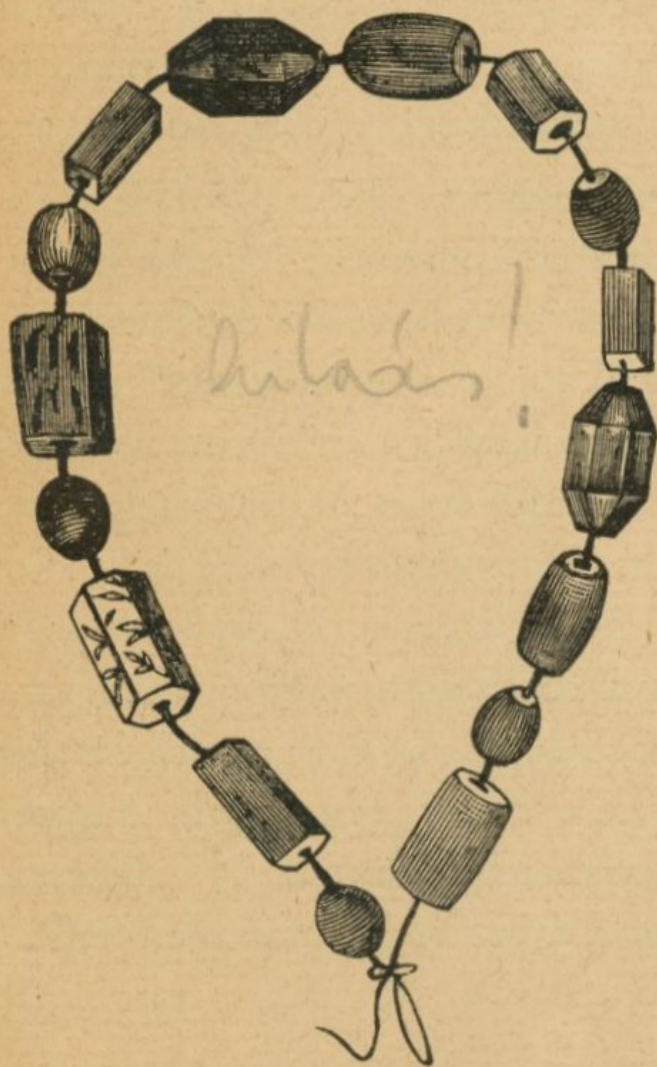
Harmadik polczon: 37. sz. ép füles-bögre, lelhelye 1870. Gyoma város határa, ajándékozó Beliczey Mária özv. Terényi Lajosné. — 41. sz. füles csorba szájélü bögre kezdetleges mű, lelhelye Gerla, ajándékozta Haan Lajos. — 42—43. sz. füles bögrék, agyag-bögrék, szájszéleik kissé csorbák, lelhelye dobozi Óvár romjai 1871—1878. Wenckheim Rezső gróf ajándéka. —

Araba!

37. számhoz.

bánya mély, sárga-homok rétege, id. *Mogyoróssy János* ajándéka. — 49. sz. hamuszínü csorba csésze, kissé ki-

49. számhoz.

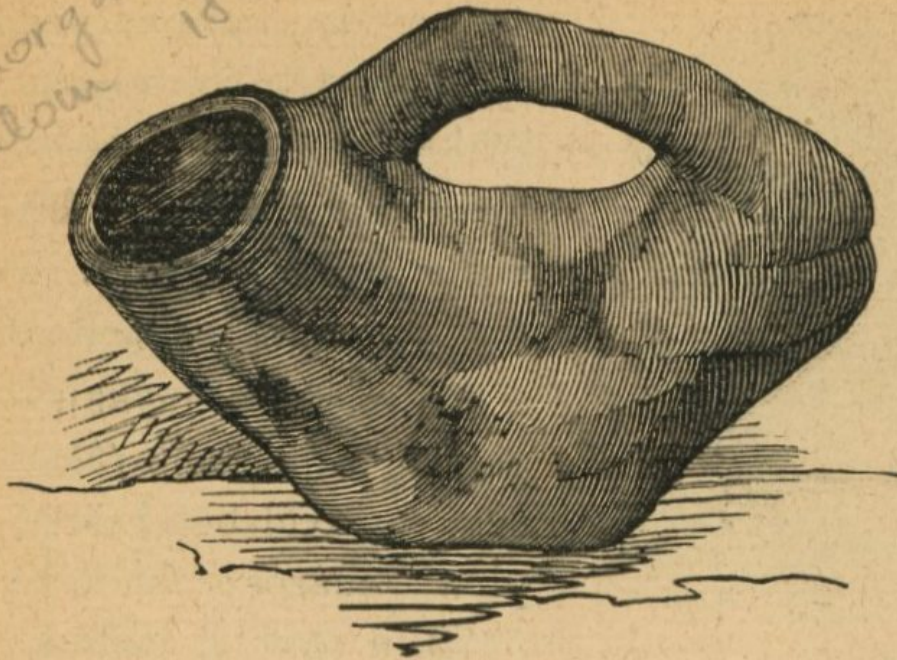
elhelyezve; — ajándékozó *Jeszenszky Károly*.

44. sz. ivó agyag-edény, oldalain gömbös fogantyukkal, lelhelye a *dobozi Óvár*-rom 1871. ajándékozó *Szlávik Nándor*.

Negyedik polczon :

47. sz. hosszunyaku csorba szájperemü *füleskancsó*, kívül-belül sárga pipa mázos; lelhelye 1870. a gyulai homok-

hajtott száj-peremmel, lelhelye 1870. a *gyulai vasuti homokbánya* sárgás-vörhenyeges színü homok mély rétege; csontváz feje mellett, melynek mellkasában számos fehér, zöld és vörös színü kalárisok voltak, találtatott mellette egy bronz fibula sodrony töredék is, az említett csontváz alsó álkapcsa (a III. sz. tarlóban) a 25-ik sz. alatt van elhelyezve; — ajándékozó id. *Mogyoróssy János*. — 53. sz. *fületlen agyag-bögre*, kihajlitott szájperemmel, hasán négy bemélyezett körvonallakkal;

29. számhoz.

Ötödik pol-
czon : 29. sz.
füles vizmérőcze,
lelhelye 1877.
Öcsöd, e hely-
ség előjárói
ajándéka. — 54.
sz. a. hulla-égető
— vaserősségű
szürke színű,
cserépből ké-
szült, kemencze-

párkányzat maradvány, lelhelye a gyulai vasuti földmunká-
latok mély rétege 1871. — ajándékozó Spindler Vilmos
működő vasuti mérnök. — 55. sz. az említett kemenczé-
nek kiegészítő része, melynek előlapján egy állva örökdő fü-
les bagoly symbolikus ábrája szemlélhető; lelhelye 1871. az
előbbi; ajándékozta az említett mérnök. — 56. sz. ember
hamvat tartó négyszegletes világos veres színű agyag-edény,
lelhelye 1874. a gyulai sugárut talaja; ajándékozó Lede-
rer Ede ott működött városi mérnök. — 57. sz. ember
hamu — népvándorlaskori, lelhely 1874. az előbb irt hely,
adományozó a megnevezett városi mérnök. — 59. sz.
kupa, méhkas alakú — 60. sz. körkerek, fedővel együtt
találtatott 1874. a vasuti sugárut készítése alkalmával, aján-
dékozó Asbóth Kálmán. — 94. sz. agyag csorba szélke,
kihajlitott karima perémmel — nem korongon, hanem
szabadkézből készült igen régi mű; lelhelye, özv. Wenck-
heim Antal grófnő temesmegyei Sipek nevű birtoka 1875.
ajándékozó Kalmár Mihály.

II. Osztály tarlójában.

Első polczon : 18. sz. letört fülű agyag-szélke; 19. sz.
kúp alakú agyag-bögre, kezdetleges művek, lelhelye Aszód,

Sárkány János ajándéka. — 20. sz. kétfülű *agyag-bögre*, lelhelye 1876. *Gyomaváros tere*, *Nagy András* ajándéka. 21. sz. *füles agyag-bögre*, kezdetleges régi mű, lelhelye *M.-Berény*, *Jeszenszky Károly* ajándéka. — 22. sz. *füles agyag-szélke*, régi kezdetleges mű, lelhelye a *Békés városi „Kamatvár“* romja 1877. és 23. sz. letört fülű *agyag-szélke* hasonló régi mű, lelhelye az előbb irt *Kamatvári* rom; *Békésváros előjárói* ajándéka.] 187, 67. 38.

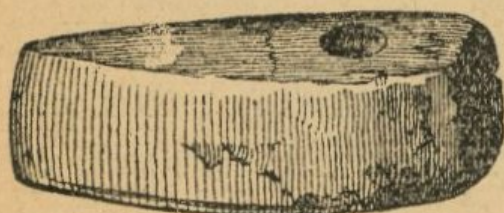
Második polczon: 10. sz. *cseppkö aggteleki barlangból*, *Desseffy Ede* ajándéka. — 12. sz. *kövesült fadarab*, erdélyi — *Dobay János* ajándéka.

Harmadik polczon: 1. sz. *kövesült gabona kéve*, (?) lelhelye *verespataki* hegytető Erdélyben, id. *Mogyoróssy János* ajándéka. — 2. sz. *körösfa kövesület*, lelhelye a *gyulai vasuti homokbánya* igen mély homokrétege 1872. *Fazekas Mihály* ajándékozó. — 3. sz. *tölgyfa kövület*, lelhelye 1869. *Buda-örsi hegység*, *Dániel Lajos* ajándéka. — 4. sz. *levéllerakodás fehér homokkövön*, lelhelye *Erdély*, ajándékozó *Mauska József*. — 5. sz. *levéllerakodás barna homokon*, lelhelye *Erdély*, ajándékozó *azelőtt irt.* — 6. sz. *makkok lerakodása karlsbadi kövön*, *Hajóssy Ottó* ajándéka. — 9. sz. *csigalerakodás iszapba*, *Reisner Zsigmond* ajándéka.

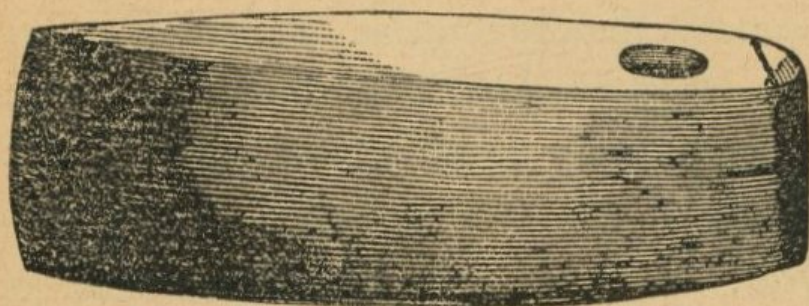
Negyedik polczon: 20. sz. *agyagorsó-perge*, lelhelye 1870. a *gyulai vasuti földmunkálat* mély homokrétege, ajándékozó id. *Mogyoróssy János*. — 21. sz. *égetett agyag hálósúlyesztők*, lelhelye *aradmegyei ágyai erdő*, ajándékozó *Szigethi Klementina*, *Nyéki Alajos* özvegye. — 22. sz. *szövő székhez*, vagy *háló súlyesztésül* használt *égetett agyag súlyok*, lelhelye *békési Kamatvár* romja, a *békési előjárók* ajándéka. — 23. sz. *szemalaku nyakdisz*, lelhelye *Kondoros*, *Haan Lajos* ajándéka.] 60. 13.

Ötödik polczon: 1. sz. *nyilhegy* sárgás-barna kovakőből, lelhelye a *gyulai várkert* 1875. *Pazsitzky István* ajándéka. — 2. sz. hasonló színű *nyilhegyek*, lelhelye *szarvasi*

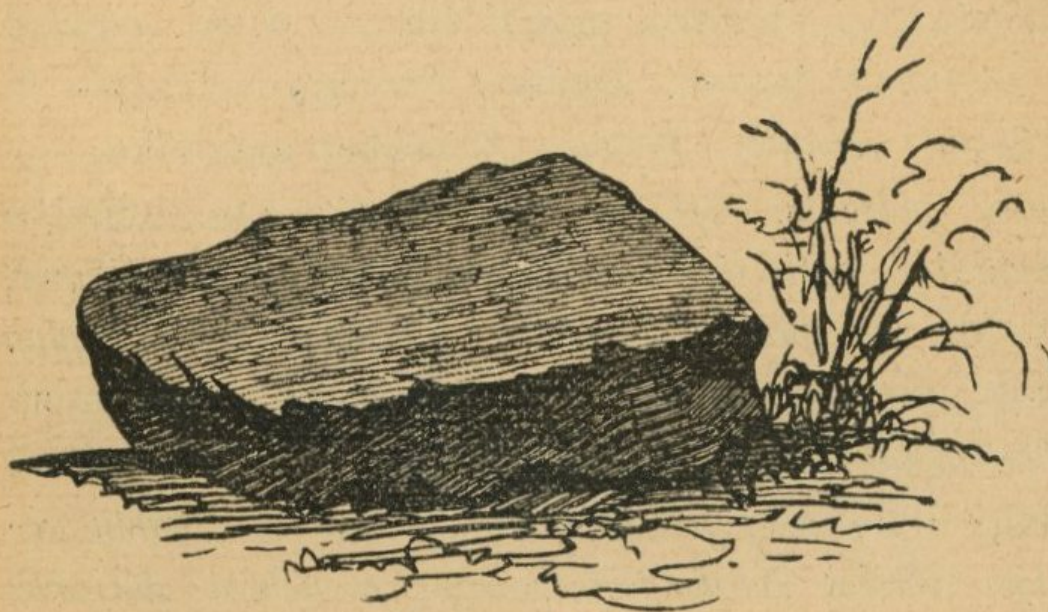
köröspart, Sipos Soma ajándoka. — 3. sz. Obsidián kőszilánkok, lelhelye beregmegyei závidfalvi határ 1870. Lehoczky Tivadar ajándéka. — 4. sz. kövéső, lelhelye 1876. Ó-Tura, Nyitramegye, ajándékozó Schmidt Károly. — 6. sz. Trachit kövéső, lelhelye gyulai határ 1874. id. Mogyoróssy János ajándéka. — 7. sz. Trachit köfuro-töredék, lelhelye a gyulai határ 1870. ajándékozó előbbi irt. — 8. sz.

8. számhoz.

9. számhoz.

19. számhoz.

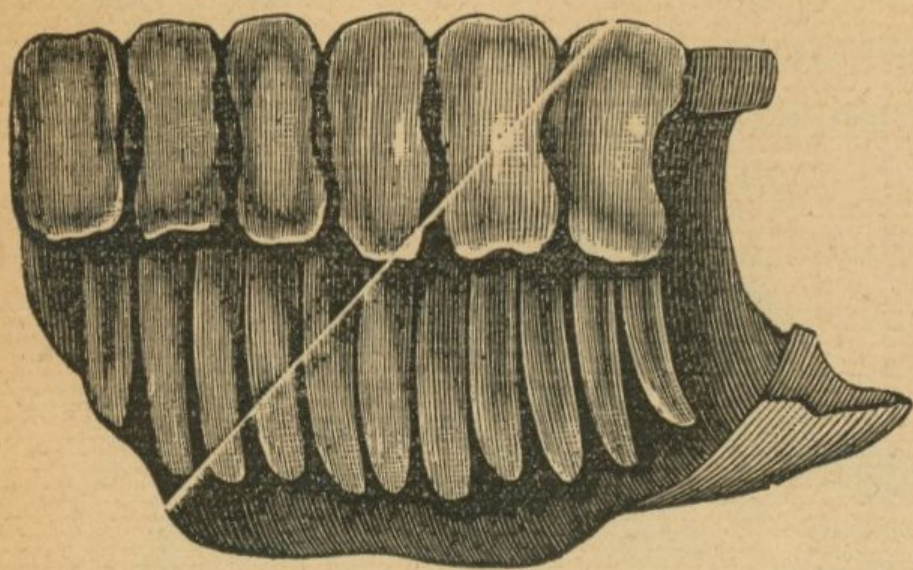
kőbalta, ép, lelhely sarkadi Peczes-vár romja, ajándékozó Nusz-bek József. — 9. sz. Trachit nagy kőfejsze, lelhelye aradmegyei ágyai határ, ajándékozó Szigethy Kle-

mentine. — 15. sz. Trachit kögyalu, lelhelye M.-Berény, Kereki puszta, ajándékozó Megele Bertalan. — 18. sz. kőék, lelhelye Gerla,

ajándé-
kozó
Haan La-
jos. — 19.
sz. csiszoló
kő, lel-
helye
szarvasi
határ,
ajándé-
kozó Si-
pos Soma.

— 27., 29., 30., 31. sz. kövéső töredékek; 32., 33. kögyaluk töredékei és 34. sz. kalapács töredékek, lelhelye dobozi határ 1878. ajándékozó Kéry Elek.

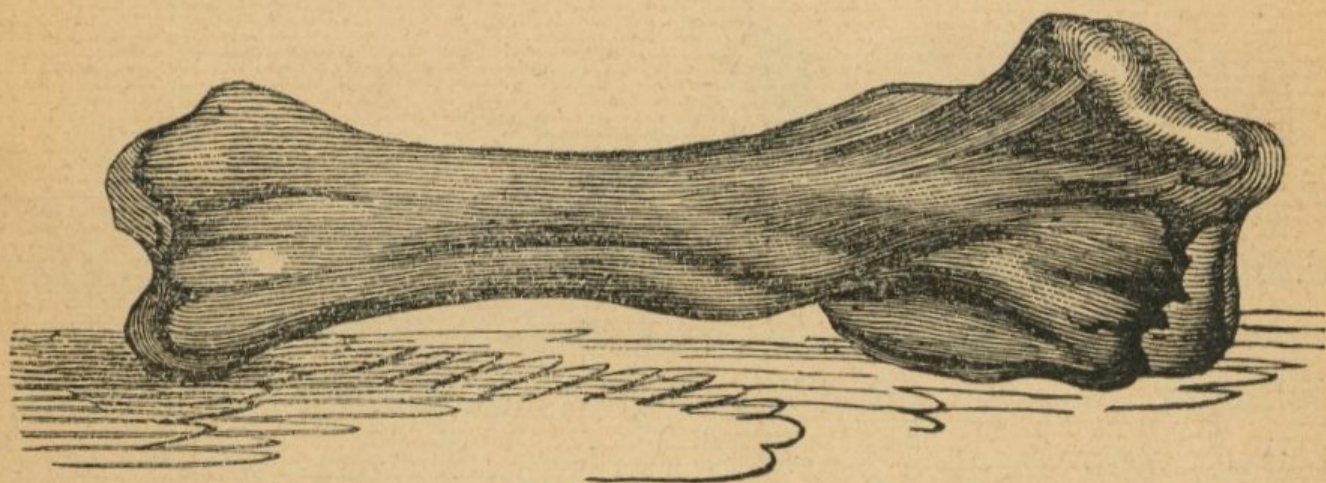
III. Oszt. tarlójában.

1. számhoz.

1. sz. *Mamuth* zápfog, lelhely *szarvasi anya körös medre* 1875.

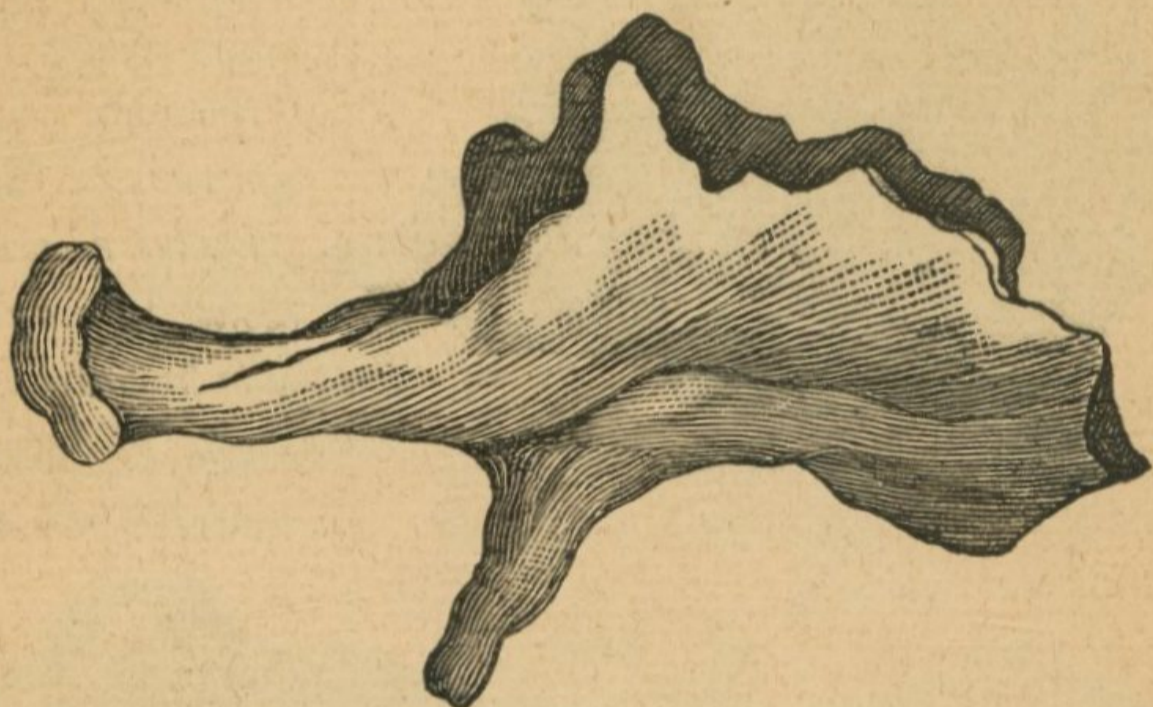
Rohoska János ajándéka. 2. sz. *Ösmedve* csont, lelhelye *almás-homorogi barlang Erdélyben*, ajándékozó *Kéry*

2. számhoz.

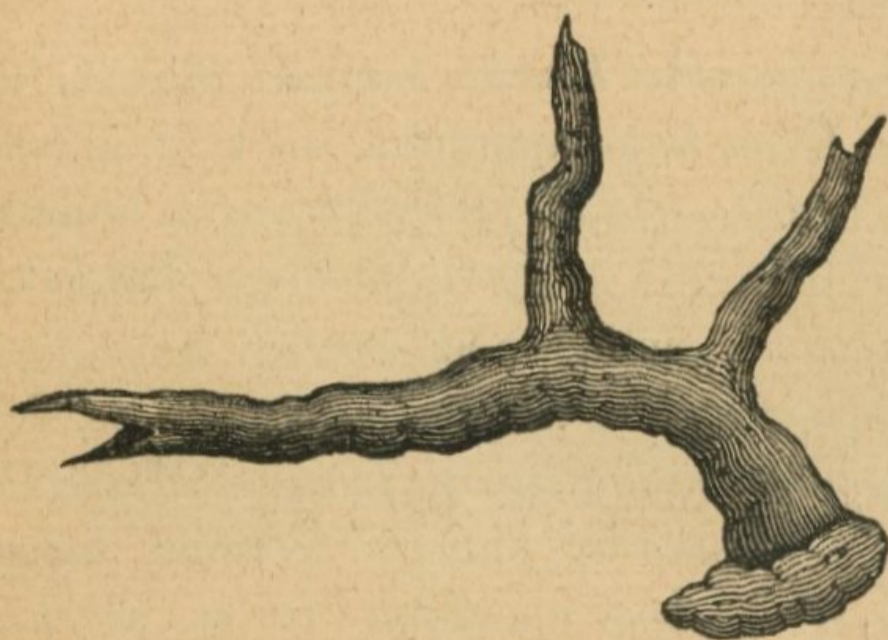
Elek. — 3. sz. *szarvasagancsból készült kalapács töredék*, lelhelye *sámsoni pusztá, Haan Lajos* ajándéka. — 4. sz. a. *nyiltegez szarvasagancsból* készítve, lelhely a *gyulai vasuti homokbánya mély homokrétege*, id. *Mogyoróssy János* ajándéka. 5. sz. *Jávor-szarvas-agancs*, lelhelye az *endrödi anya-körös medre*, *Schiffner Ede* ajándéka. 6. sz. *bölenyszarvtöve*, lelhelye *biharmegyei hegység*, ajándékozta *Lovassy Endre.* — 8. sz. *Mamuth medencze csontdarab*, lelhelye *szolnoki Zagyva vize medre*, *Szigethy Klementine* ajándéka. 10. sz. *szarvasagancs*, lelhelye *Halászteleki anyakörös medre*, *Jancsovics István* ajándéka. 11. 12. sz. *ős szarvasagancsok*, lelhelye a *gyulai vasuti homokbánya mély vörhenyes homokrétege*, id. *Mogyoróssy János* ajándéka. 16. sz. *ős szarvasagancs*,

lelhelye *endrödi anyakörös medre* 1877. ajándékozó *Gácsi János*. — 17. sz. *Ósló Equus = Caballus álkapocs fogakkal*, lelhelye *Gyulaváros korona-utcza öt öl mély földrétege*, *Andrássy Miklós* ajándéka. 19. sz. *kövesült ember-csont (?)*

5. számhoz.

darab, lelhelye *verespataki hegység, id. Mogyoróssy János* ajándéka. 22. sz. *vadkan-agyar*, lelhely *gyulai belváros tere*, *Winkler Ferencz* ajándéka. 24. sz. *kövesült ősmédve fogak*, lelhely *biharmegyei peszterei barlang*, *Csaponyi Ignátz* aján-

12. számhoz.

déka. 25. sz. *ember álkapocs*, lelhelye a helyi *vasuti homokbánya mély rétege*, *id. Mogyoróssy János* ajándéka. 26. sz. *csontnyilhegy*, lelhelye a *szarvasi határ*, *Sipos Soma* ajándéka. 27. sz.

kövesült körösfolyami kagyló — lelhelye *Verespatak, Erdély* — a harmadik polczon levő 1-ső sz. a. kövesületből esett ki, *id. Mogyoróssy János* adománya.

IV-ik tarlóban.

Első polczon : 35. sz. kövesült (ősállat?) csont, lelhelye temesmegyei *Sipek határ*, *Kalmár Mihály* ajándéka.

Második polczon: emberkoponya s állkapocstöredék, lelhelye *békési Kamatvár* romja, ajándékozta a *Békés városi előljáróság*, 38. sz. ember koponya egészben; lelhelye a *gyulai árvaház kertje* területén — még 1825-ben tenállott görögkeleti román templomot kívül körzött — egyik *sírbolt*. *Nuszbeck József* ajándéka.

Harmadik polczon : 39. sz. *Devonkori* kövesült igen régi *kagyló*, lelhelye nyitramegyei *Hrussó hegység*, *Smidt Károly* ajándéka.

40. sz. kövesült *nagy csiga*, lelhelye az előbbirt, ajándékozó az előbb nevezett. 42. sz. kövesült *mamut* (ős elefánt) *agyar és csontjai* (az állvány-asztalon), lelhelye a *békésmegyei sárrét körösszabályozási* területe, ajándékozó *br. Wenckheim László*.

Külföldiek.

Az V. VI. VII. és VIII. számmal jegyzett osztályok feletti 20. és 21. sz. alatt kétfülű terra sigillata készletű Amphorák árkaikus edények, *olaszhoniak* és 164 sz. terra cottából — (állítólag) sz. *Pál szobra*; lelhelye a *római catakombák*, közadakozásból és *Békésvármegye* közönsége hozzájárultával begyűlt pénzen a *Haan Antal régiséggyűjteményével* együtt vétetett.

V-ik tarlóban.

Első polczon: *egyptomi bálványok*. 124. sz. *ülő Isis*, *fiát*, a *kis Horust ringatja*, bronzmű. 125. sz. *egyptomi férfialak*, *zöldmázos mumia*. — 128. sz. *Anubis*, *kékes mázos*. — 130., 131., 132. sz. *egyptomi mumiák*. 133. sz. *Scarabeo* (barna anyag.)

Második polczon: vegyes kor és világrészi bronz bálványok. — 101. sz. bronz *Pallas Athene*, az olympus istenségei közt egyike a legjelesebbeknek. 103. sz. *Phal-leus*, római bronz-jelvény. — 108. sz. *meztelen férfialak*, jobbában áldozó csészét = paterát tart, bal karjában chlamys csüngött, római bronzmű. — 109. sz. *meztelen férfi-alak*, durva bronzmű, a láb és kéz hiányzik.

Harmadik polczon: régi fogadmányok. 81., 82. sz. *jobb szemek terra cottából*, — 83. sz. *jobb láb*, — 84., 85. sz. *kőfejek*. — 86. sz. *comicus arcz.* — 89. sz. *hegyes süveget viselő férfi fej* „Stucco“ római mű. — 90. sz. *római sisakos katona fej*, három negyedrészen, jó dombormű töredék a II-ik századból. 91. sz. *Eros fej*, dombor római mű, márvány. 92. sz. *véselt márványfelirat* töredék. 93. sz. *márvány diszitmény*. — 94. sz. *medusa fő* dombormű. 95. sz. *kőből faragott csonka alakocská*, durva, igen régi mű.

Negyedik polczon: 96. sz. *hosszunyaku kezdetleges üveg-edény*. 97. sz. *hasonlóul kezdetleges római üveg-edény* (butella.) 98. sz. *hasonlókori római üveg-edény*, állítólag az első keresztyén századkori *keresztyén vértanu földdel vegyült vérrel*, lelhelye a római catacombák. — 99., 100. sz. *pénzért fogadott római Praefikák*, halottakat sirató könnygyűjtő üveg edénye, „lakrime“-torok.

VI-ik tarlóban.

75. 76. és 77. sz. *alabastrom nyulánk edények*, lelhelye *Chiusi* — *Olaszhon.* — 78. 79. sz. *római örök égő sirmécsek*. — 87. sz. *emberhamvat tartó „Cista“ terracottából*; fedelén *egy női alak* párnán nyugszik, a fedelen: „*Velius Apurtes Aruns*“ *etrusk* balról-jobbra olvasható felirattal; lelhelye *Chiusi* „*citta de la de Pieva*“ vidéke. — 110. sz. *viador bronz szobra*, jobbában hatalmi jelvényt tart, — római mű lelhelye *Herculánium város romja*. —

122. sz. *Venus* a szerelem istenőjének *bronz szobra*, mellét balkezével takarja, jobb kezét egy mellette levő delphin farka végére támasztja, jobb lábát pedig ennek fején tartja, hátán ruhadarab könnyedén leng alá, — lelhelye *Herculánium romja*.

VII-ik tarlóban.

Első polczon: 52. sz. „*Kylex*“ alacson *kétfülű csésze* fényes fedele mázos, belső lapja közepén benyomott diszszel. — 56. sz. *füles kanna* „*Choos*“ fekete mázos. — 57. sz. *füles fekete mázos kanna* „*Choos*“ igen jól fenntartva. — 60. sz. „*Kotyle*“ *merítő ivó edény* durva fekete cserép, füle meg van törve, alján a fenekén két csücsök.

Második polczon: 36. 37. 38. 39. 40. sz. „*Cantharos*“ alacson *füles csészék*, fekete fényű mázosak.

Harmadik polczon: 13. sz. „*Kylix*“ — *magaslábu, két-fülű terra sigillata* — *arhaicus edény*; oldalain vörös alapon fekete szinnel festett *legelő két szarvas-ábrákkal*. — 14. sz. „*Kylix*“ *kétfülű hasonló edény*; kívül a fülek között „*Oidipos*“ szakállal a *Sphinx* előtt — *archaicus terra sigillata anyag*. 15. sz. „*Kylix*“ hasonló kiállítású *kétfüles edény*; — kívülről lomb alatt — mely lugast képez — férfi és nő tanyázik, belső balra néző guggoló „*Mephistóph*“ alak. 16. sz. „*Kylix*“ töredék, *terra sigillata anyag*, három nő „*Chytonban*“ ümegben öltözve s három szakállas lófarku *Satyr-Mephistoffal* tánczolnak, *archaicus mű*. — 17. sz. *edény töredék*, rajta két alak látszik, melyek közt a következő betük tűnnek föl: „*Δ Ε Ρ Ν*“ *archaicus mű*. 18. sz. *Amphora, bor, vagy olajtartó*, *kétfülű, vörös anyagon fekete alakokkal*, egyik oldalon — egy meztelen férfi jobbát dőfésre emeli, *archaicus mű*. 19. sz. *hasonló edény*, rajta elől egy szakállas férfi „*Hométion*“-ban, köpenyben öltözve, visszate-

kint, másik oldalon hasonló férfialak „Chiton Hamilteanba“ öltözve, arheicus mű.

Nyolczadik polczon: 1. sz. „Starenás“ kétfülű *bor- vagy olajtartó* a legrégebb alakokkal diszitett edényekhez tartozik; halványsárga cserép, barnás mázcsikolattal oldalain, a fülek közt két-két lóféle állat szemléltetik. 2. sz. *Aryballás kenőcstartó*, gömbölyű hasu *füles edény*, halványsárga cserép, bronzmáz diszitéssel, — két vonalok közt egy vizimadár, — oldalt egy-egy párducz, — a görög művészet keleti befolyások korából, az ily edényeket korinthusi vagy phöeniciainak is nevezik. — 8. sz. „*Alabastron*“ halványsárga cserép, barnás és violaszinü mázzal. 12. sz. „*Lekijthos*“ *sugár etrusk edényke* laposahomor szájperémmel, mely alatt a nyakmélyedés szűk, s a száj felszínétől egy lapos fül a nyakat magában foglalja, öblit több vonal körzi.

VIII. Osztály tarlójában.

Első polczon: 61. sz. „*Askos*“ különös alaku veres *cserépkanna* fekete petyekkel, egyik felső szélén két bütyök közt nyulik fel hosszú nyaka és a fölött van a szája, melynek aljából kinőve van ivezetét képező füle. — 62. sz. „*Lekytos*“ vörös cserép, sugárnyaku *füles kis edényecske*, öble fekete mázos, nyaka és fülrésze vastag. — 63. sz. „*Choosz*“, különös alaku *vörös cserépedény*, *hosszunyaku korsó*, füstszinü mázas. — 67. sz. *Fületlen veres cserépbögre*, öblén erősebb veres körvonalakkal; római, igen régi mű; lelhelye „*Citta di Pieava*“ — Olaszhon. — 68. 69. és 70. sz. „*Kis Pinax*“, cserép-edényke.

Második polczon: 42. sz. *ivóedény* fémfényű, fekete mázzal van bevonva, kihajló szájperémmel, 44. sz. magas lábu kehely alaku ivópohár, széles karimáján négy dombor párducz fejjel, fémfényű fekete mázos, talpa csorba

és ragasztott. 50 sz. mély „*Skyphos*“ kétfülű, fekete zöldes mázos edény.

Harmadik polczon : 26. sz. mély „*Skyphos*“ egyik füle harántos, másik függélyes, fekete alapon elől-hátul veres alakok, t. i. babérágak között álló füles bagoly. — 27. sz. „*Lekane*“ fedeles tál, széles fülekkel; fedelén sárgás-veres alakok, fekete alapon, a rajta levő ábrák; a) fejdísz viselő jobb válláról bal hóna alá nyuló fehér gömbből álló nyakéket viselő, balkezeiben fekete füzért tartó — álló nő. — b) ismét egy más, háttal ülő, *lólábu*, *balra visszatekintő nő* — jobb keze fejét kinyujtva, balját csipőjén pihenteti, — mind a két női alak ágyékig meztelen; s e két „*Satyr*“ alak közt ismeretlen növénylevelek vannak. 30. sz. „*Amphora*“ kétfülű, — fekete alapon — oldalain veres női alakok.

Negyedik polczon : 22. sz. „*Oinochoé*“ füles borkancsó — az edény előrésze fehér pipa agyagmázzal van bevonva, s ezen fekete alakok látszanak „*Chiton*“ és „*Hamoiton*“ öltözetbe, az egyik baljában egy négy húrú *kytharát* = *lantot* tart, előtte s mögötte egy-egy szinte oly öltözetű férfi, az alakok közt lombos füzérek vannak; *archaicusmü.* — 23. sz. „*Kylix*“, fekete alapján vörös alakokkal az edény külsőjén szakállas hosszú haju „*Chiton*“ és „*Hamoiton*“ öltözetet viselő férfi; hajában „*taenia*“-szalag; jobbát csipőjére támasztva, balját felemelve, „sceptront“-jogart tart; ezen alakkal szemben egy nő áll, öltözete „*Chiton*“ és „*Diploidion*“, jobb kezével ruháját tartja, balját felemelte, mellette szakállas férfi „*Hamoiton*“-ba öltözve áll, jobbát csipőjén pihenteti, balja köpönyege redőiben nyugszik; fejét a mellette álló „*Hermes*“ felé fordítja annak fején levélkoszorút látunk, testét „*Chlamys*“ fedi, hátán „*Petasosa*“ csüng, lábán „*Endromides*“. Hátul a profilban álló fehér haju és szakálu öreg — balkarja a *Hamoiton*-ba rejtve, szabadon levő jobb kezében pal-

metta végü „skeptron“-jogar, szemben vele fiatal ember hajában fehér *taenia* „*Hamoitionba*“ öltözve, jobb keze csipején, mellette egy másik fiatal ember „*Chlamisban*“, jobbja csipején, lábán *Endromides*“ túl rajta nő „*Chiton*“ és „*Diploidesben*“ — mindegyik kezében „*paterát*“ csészét tart. Az edény belseje alján egy „*Menanderrel*“ szegélyezett körben babérkoszorus szakállas férfi, öltözete „*Himation*“, baljában palmetta végü „*Skeptron*“ egy nő felé fordul, ki „*Chiton*“ és „*Hamaition*“-ba van öltözve, s a két kezében „*paterát*“ = csészét tart. 24. sz. „*Kylix*“ kétfülü terracotta edény, alapja fekete mázos, a tányér balrészén veres szinnel festett térdelő férfi, fején sisak, felemelt bal karján paizs, jobbjaiban lándzsa van. 25. sz. „*Kylex*“ veres alak fekete alapon, kívül elől meztelen férfi = satyr; szakála viola színü, hajában *taenia*, kezében mély „*kylex*“ van, s abból iszik, két oldalán női alak (*Maénás*), kezében szöllő inda — nagyot lép; az edény fülei mellett két-két szem s fürtös szöllőindák; belől „*Georgeia*“ (*Medusa fej* mint álarcz).

Jegyzet.

Diploidon = a test felső részét fedő gazdag ránczos ruha, mely rendszeren egy darabból készült, a *Chitonnal együtt szabva*, — *Chlamis* = rövid, legfeljebb térdig érő köpeny; a *Petasos* = széles kalap — az *Endromides* — erős magas száru csizma, rendszeren a vadászok és hirnökök viselték.

IX. Osztály tarlóiban.

E tárgyak a megyei — gyulai székháznak — 1876-ik évben történt megbővítése és újra felépítésekor az udvara területén alapfalazatok alkalmával mély földrétegből juttattak felszínre;

A) betü alatti 1-ső polczon: 96. sz. régi agyag füles kancsó. — 97. 98. sz. égetett agyag keskeny talpu kupák. — 104. sz. a. népvándorláskori vastag agyag edények,

urnák töredékei. — 105. sz. sötét zöldmázos vastag agyag edény töredéke. — 106. 107. 108. sz. a.: belül zöldmázos széles talpu agyag edények maradványai. 112. sz. a. rostélylyal birt fehér pipa mázos agyag korsó szopóka. 113. sz. a. rostélylyal birt fekete színü korsó szopókája, — a fül egy részével. — 114. sz. a.: egy barna mázos agyag edény részlet (hasonló az I-ső osztály tárlati 5-ik polczán látható, s a gyulai sugárut talajában talált mázatlan veres agyag tárgyhoz; lásd az 56-ik sz. a. létező négy-szegletü ember hamu tartónak toronyba nyuló fedelét.) — 119. sz. agyag Mozaik padolatok háromágu foglárái (Pulszky Ferencz szerint.)

B) betü alatti 1-ső polczon: 4-ik sz a. vörös réz lemezek, valószínű hajdankori agyagból készült cső melegítő üst(?) maradványai. — 5 sz. római réz tányér. — 6—7. sz. a. régi edények réz fogói. 8. sz. a. igen régi ajtó zár rézütköző.

2-dik polczon: 1—3. sz a.: hun lópatkók(?) (Dr Hampel József szerint.) — 4. sz. régi lópatkó. 7—13. sz. a. régi kengyel vasak hunkorból. 5—6. sz. a.: lóablák. — 26. sz. régi csákány maradvány. — 27. sz. régi szekercze. 29. sz. régi zár. 32. sz. a.: régi vaskapocs. — 33. sz. a.: régi kanóczos löfegyver závár. — 36—37. régi szigonyok.

4-ik polczon: 120. sz. a.: római melegvezető égetett agyag csövek, — és az azt vezető téglák csatornái.

Külön álló nyolcszegletü asztalon: 42. sz. a.: mamut őselefánt agyara, és csontjai, lelhelye: a békésmegyei sárréti vízszabályzás.

Külön állványon: 1. sz. a.: Gyulaváros őshajdankori határköve, lelhelye: Itcze-domb.

Földön: 2. sz. a.: A gyulai várban a XIV. és XVII-ik században létezett három ives, és előcsarnokkal birt templom épület kömaradványa, lelhelye a vár területe. — 3. sz. a. kőpárkány részlete, Gyulának, Bartaháza nevü

külvárosában a 13. és 17. száz. létezett *kolostor romjainból*. Lelhelye a *törökzugi szőlőskertek düllője*. Az itt létezett kolostor sirboltjába temették el Korvin János herceg hajadon leányát Erzsit, 1507-ben s nejét, Frangepán Beatrixet 1510-ben. (Lásd Szerémi Gy. 44 s 45. lapjain.)

2. a) 2. b) sz. a.: *régi vaskemencze oldal* lapjai, lelhelye: *a gyulai r. k. iskolaház* 1819. évi átalakítása idejéből. — 4. sz. *római sirbolt-tégla*, lelhelye *Szörény-Torony* 1875. — 6. sz. *órlökő*, lelhelye *temesmegyei sipeki puszta*.

X. Osztály fekvő tarlójában.

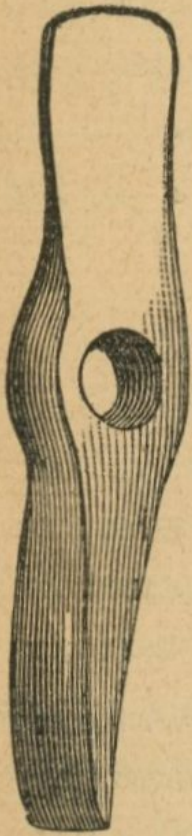
1. és 2-ik sz. a. *régi vaslándzsák*; 3. sz. a. *hajító vasgerely*, lelhelye *a gyulai vasuti homokbánya* 1872. — 11. sz. a. *Rolandkard*, lelhelye *a gyulai sitkai dülő*. — 15. sz. a. *fabuzogány* szegekkel erősítve, lelhelye *a Duna medre*. — 42. sz. a. *vascsákány*, lelhelye *a gyulai ujkörös csatorna medre* 1854. — 43. sz. a. *vascsákány*, lelhelye *biharmegyei fekete-tóthi Tőzvize medre* 1873. — 45—46. sz. *Avarsarkantyuk* (Pulszky Ferencz szerint.) 48—49 sz. a. *Sz. László király korából*, hosszunyaku *vas-sarkantyuk* (Pulszky szerint), lelhelye *a gyulai várkastély torony szomszédsága* 1872. — 49. és 62. sz. *négyágú ellenségfogó vas-szigony*, lelhelye *Gyula*. — 85. sz. a. *lovas-sarkantyu* a XV-ik századból, lelhelye *Szolnok vidéke*. — 64. sz. *lőfegyver korongos závárja*, csavarkulcsal, a XVI-ik századból. — 66. sz. a. *lőfegyver závár*, lelhelye *dobozi Sámsonvár romja*. — 1. sz. a. *ajtó vasütköző* a *bátai-romai fürdőház hypocaustum romjaiból* 1876. — 3. sz. a. *vascsatt*, lelhelye *a b. csabai várkastély romja*. — 48. sz. a. *régi vaskulcs*, lelhelye *Orosháza vidéke*.

XI. fekvő tarlóbeliek.

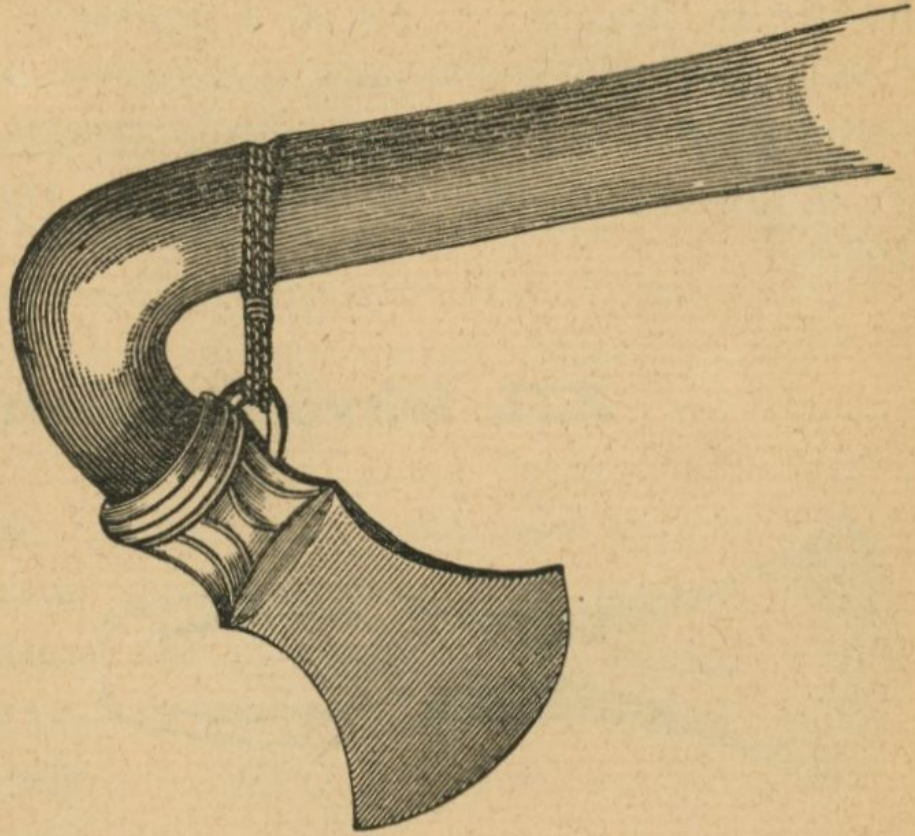
a) Veresréz tárgyak

1—2 és 13. sz. a. népvándorlaskori *rézcsákányok*, lelhelye *Doboz, Halásztelek és Gerla*. 7. és 13. sz. a. *ércz*

füles vésők, békésmegyei leletekből. — 10—11. sz. a. „Pacifikálék“ a IX. századból, az első *n.-várad*i és a második *vészto-mágori* lelet.

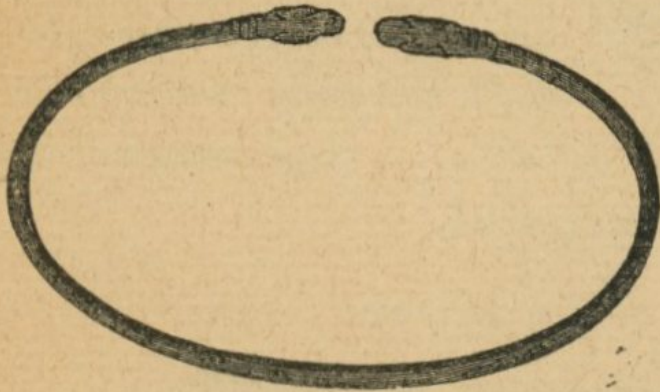
1., 2., 13. számhoz.

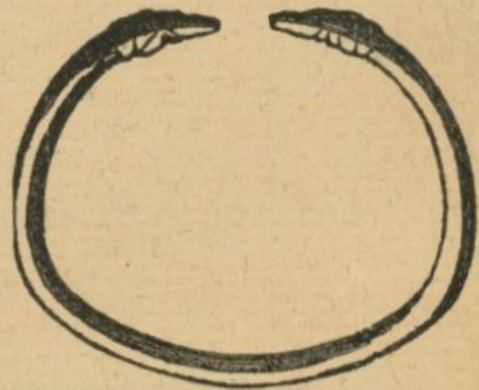
7., 13. számhoz.

b) Bronz tárgyak.

3., 4., és 6. sz. *karpereczek*, *gyulai*, *csabai* leletek. — 10. sz. *Palstab*. — 7., 8., 15. és 23. sz. *füles vésők*. — 11., 16. és 17. sz. a. *Fibulák*; *gyulai*, *csabai* és *olasz-*

3., 4. számhoz.

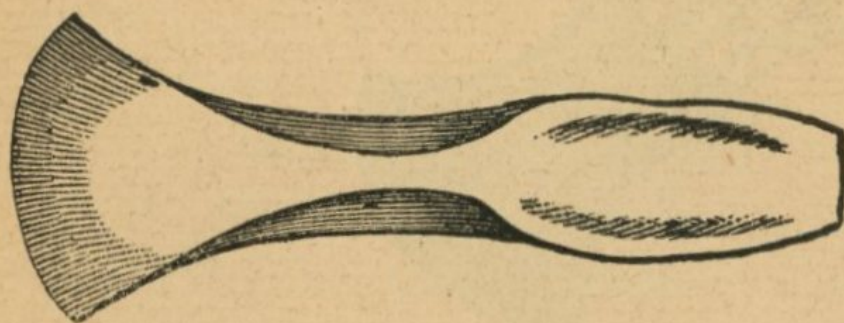
6. számhoz.

honiak. — 14. sz. *bronz sarló*, lelhelye *gyulai határ*. — 19. sz. a. *bronz-kard*, lelhelye *Ó-Kigyós*. — 21. sz. a.

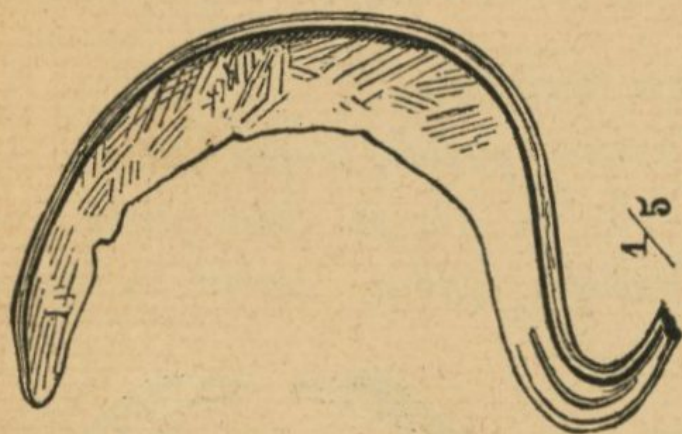

bronz-fejtü, lelhelye Szőreg. — 2., 3., 4., 5., 6., 7., 8., 9., 11. és 12. sz. a. különböző alaku és színü népvándorláskori kalárisok, lelhelye Gyula, B.-Csaba, F.-Gyarmat, T.-Komlós és M.-Túr. — 15. sz. a. gazdagon aranyozott vörösréz centianus nyilas csonka szobormaradvány, lelhelye Sarmizagatus, a Dák város romja = várhely. — 1., 2., 3. sz. rézcsákányok, lelhelye Doboz, Gyula és Halásztelek.

XII. fekvő tarlóban.

10. számhoz.

14. számhoz.

58. sz. a.: mérget tartalmazott aranyfuttatott byzantzi bronz gyűrű (Plinius műve szerint);

59-, 60-, 61-, 62-, 63-, 64- és 65. sz. a. különböző nemzet bronz gyűrűi. — 89. sz. a. keleti íróttok, byzantzi. — Szűz Mária 1603. évben fából metszett szobrocskája. Gróf Batyányi Lajos 1-ső magyar miniszterelnök koporsója fadarab részlete,

l. h. a pesti Ferencziek sirboltja. — Szarvasagancsból XVIII. században használt löportartók.

60. 80. 1
endő uellelt
5196 mélyen

19. számhoz.

XIII. fekvő tarlóban.

Egy, XVII. századbeli *lovagló török pipa*. — Egy, azon századbeli *magas sarku czipő, állítólag gróf Báthory Erzse asszony, Nádasdi Ferencz nádor özvegyeé (?)*

XIV. fekvő tarlóban.

77. sz. a. *Gróf Thurzó György nádor dísz buzogánya*; 78. sz. a. *ugyanannak vontcsövü XVII-ik században kovára készült löfegyvere* — ágya vége elefánt agyarral díszítve, 81. sz. a.: *Pecz István kir. ménes- és lovászmester díszkardja* — kovára készített *hosszu török löfegyver vége elefánt agyarral*, — egy *Schnieder modern löfegyver angol mű*, — két *kovára készített díszes török pisztoly*; — egy *török kard*, és egy *elefántesont markolatu, megara nyozott foglárba tett drága kövekkel díszített török bicsak = jatagán = handzsár pengéjén keleti felirattal.*

XVI. fekvő tarlóban.

1. sz. a.: *római mérték, ón-nehezék „Eme habebis“ dombor felirattal* — lelhely *római colosseum*. — 2. sz. a. *Avar ezüst fülfüggők*; 4. sz. a.: *ezüst nyakék 1555-ik évből* 5. sz. a. I. Mátyás király *fekete seregbeli hadnak fővegén viselt halálfej*; — jelvénye, lelhelye *Gyula*, 6-, 7-, 8-, 9-, 10- és 11. sz. a. *régi ezüst gyűrűk*, — 10. sz. a. *török réz pecsétnyomó*, 13. sz. alatt: *ezüst lámpatok*; — 14. sz. a. *ezüst csésze v. tálcza Perzsiából* — 16--17. sz. *ezüst török amulet*. — 17-, 18-, 19. *bronz nyilhegyek*. 26. és 111. sz. a.: *bronz tükörmaradvány*. — 29. sz. a.: *bronz fibula*. 30. sz. *bronz fibula*. — 122. sz. a.: *római bronz kulcsok*.

A falon függő fegyvergyűjtemény alatti állványon.: 36. sz. *Avar sisak, érczmű arczél, fül- és nyakvéd nélkül* — melyeknek léteztét a fennmaradt lyukak igazolják. — 4. sz. *tatár lándzsa somfa nyélen*, 5. sz. a. *tatár*

lándzsa borsnádnyélen ; — 6. sz. tatár lándzsa, kurta spanyolnád nyélen, lelhely *Biharmegye*, ajándékozó idős *Mogyoróssy János* közvetítése folytán *Püspöki Alajos* esperest és sarkadi r. k. plébános. -- 7—8. sz. a.: *Alabárdok a németalföldi vallásháborúból*, ajándékozó id. *Mogyoróssy János*. — 9. sz. a.: *vasdárda* durva fanyelen, l. h. *Nagy-Kotosó* Trencsénmegye az 1848-ik évi szabadságharczból; ajándékozó *Mojsisovics Albert*. — 12. sz. a. *Roland* nevű hosszú ép *vaskard*; lelhelye *Olaszország*, *Békésmegye* vétele, a *Haan Antal* gyűjteményét kiegészítő része. 17. sz. a. *Kétélű vaskard*, inkább pallos (?) lelhelye *gyomai anyakörös medre*, ajándékozó *Imre Dániel*. 18. sz. a.: *Fringia* 1737-ből gyulai legidős *Mogyoróssy Jánosról* fenmaradt családi ereklye, id. *Mogyoróssy János* (e néven Gyulán a IV-iknek) ajándéka. — 22. sz. a. *Knezich Károly* 1848—49-iki honvéd tábornok kardja, ki a gyulai várkastélyban 1849-ben történt tiszti fegyverletétel alkalmával markolatától letörvén, azt mint Czégényi Istvánnál beszállásolva lévén, hihető az ottani udvar kutba betétette, — ajándékozó *Czégényi Istvánné*, született *Borotvás Terézia* urhölgy. — 34—35. sz. a. *érczbuzogány*, ajándékozó *Szigethy Klementine* urhölgy, özv. Nyéki Alajosné. — 37., 38., 39., sz. a. *vas-sisakok*, első id. *Mogyoróssy János*, második előbb irt *Szigethy Klementine*, harmadik *Haan*-féle vett gyűjteményből *Békésmegye* ajándéka. — 40. sz. a. *vasmellvért* I. Mátyás m. k. korbeli, id. *Mogyoróssy János* adománya. — 24. sz. a. *háromélű egyenes spanyolkard*, lelhelye a *gyulai vár tere*, ajándékozó *Sallay-Sallay Jenő*. — 26. sz. a. *háromélű, markolattal bíró egyenes szurony*, lelhelye a *gyulai vár tere*, ajándékozó *Vangyel Szilárd*. — 28. sz. a. *vadászkesz*, pengéjén látható *symbolicus* jelvények szerint 1583-ik évből, állítólag *Báthory István* lengyel királynak, vagy erdélyi fejedelem fő erdészének, *Pertik Tamásnak* tulajdona, -- ki-

nek egyik nő utódjától megszerezte 1871. id. *Mogyoróssy János*. — 29. sz. a. a) betüvel jelölve *mérgezett kígyódzó* alakú *szurony*, ajándékozó *Szigethy Klementine* urhölgy. — 29. sz. c) betüvel jelelve *vasbuzogány* nyolcz tollu lemez-gerézdü I. *Mátyás király* korából, lelhelye 1836. a *dobozi Fekete-Körös* partja, ajándékozó id. *Mogyoróssy János*. — 30. sz. *török bicsak*, kókuszdió markolata és pengéje, ezüsttel megpántolva, pengéjébe eme felirat van török betűkkel, ezüsttel beverve: 1190. Hadzsi Ibrahim munkája, gazdája Ali azért csináltattam, hogy rossz időben magam védelmezzem, lelhelye, Hora-Kloska — oláh felkelők — elfogatásakor, — s mint corpus delicti zarándmegyei alispán, Czucz János birtokába jutott, onnét annak vérrokona, hadujfalvi Madácsy Gyula útján, Szalády Antal közbenjárására, 1871-ben id. *Mogyoróssy Jánosnak* ajándékozott. — 30. sz. a. b) betüvel jelelve *érczbuzogány*, mint *családi ereklyét* id. *Mogyoróssy János* ajándékozta. — 33. sz. a. *vasbuzogány*. *Haan Antal* gyűjteményének a megye által megvett egyik tárgya. 76. sz. *római vasalabárd* sárgaréz czirádákkal, ajándékozó *Szigethy Klementina*. — 82. sz. a. *Roland*, kétélü rozsdás *vaskard*, (mind a 12. sz. alatti) lelhelye *Sz.-András*, *Peti-szöllő-gát* 1879. ajándékozó *Salacz Ferencz*.

Toldalék.

I-ső teremben.

Ezeken kívül az üveg alatti szekrényekben van két incunabula:

a) egy XIII-ik században — még a nyomtatás fel-találása előtt, — *bőr hártýára* latin szövegben irt — mise mondó könyvnek egy lapja; mely a misében áldozó csötörtökön és pünkösöd napján a római szentegyházakban szokott énekeltetni — azonkori hangjeggyel ellátva — ismét,

b) egy XIII. XIV-ik században bőrhártyára írt latin *codex első lapja*; e hártyát, hajdan könyvtáblául használtatott s arról id. *Mogyoróssy János* fejtette le; ajándékozó ugyanaz. — Továbbá

c) *eredeti nemesi czimeres levelek és okmányok* :

1. *Pinthér Benedek* eredeti nemesi czimer levele II-ik Mátyás magyar királytól 1616-ból *Desseffy Ede* ajándéka.

2. *Námény Jánosnak* — *Pázmány Péter* bibornok anyai águ rokonának — eredeti nemesi czimer levele II-ik Ferdinándtól 1628. *Göndöcs Benedek* apát ajándéka.

3. *Kanissay Mihály* ered. nem. czim. levele II-ik Mátyás m. k.-tól 1628-ból *Már Ferencz* ajándéka, Batonyáról.

4. *Kapussy Gergely* ered. nem. czim. levele I-ső Rákóczy Györgytől 1632-ből *Id. Mogyoróssy János* ajándéka.

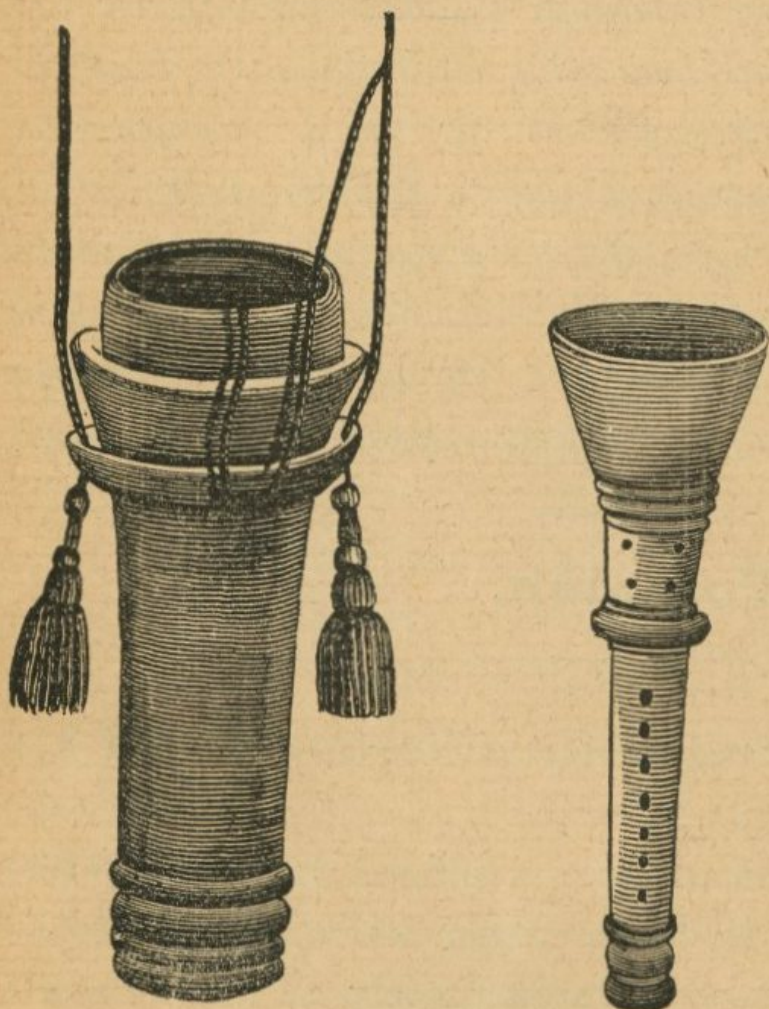
5. *Kovács István* ered. nem. czim. II-ik Rákóczy Györgytől 1634-ből ajándékozó családi örökös *Dr. Kovács István*.

6. *Békésvármegye* eredeti czimeres levele III-ik Károly m. kir. (e néven VI-ik római császár) 1724-ből.

7. *Apafy Mihály* erdélyi fejedelemnek (Borsay György, Csudj László és Rácz György közötti birtokok viszonya elintézésében

— magyar szövegü

sajátkezüleg 1662-ben aláírt rendelete; *Janó Sándor* ajándéka.

67. számhoz.

8. *Gyulai kőműves* 1819-ki, *szijgyártó* 1818-iki, *kötélgyártó* 1828-iki, *kovács és kerékgyártó, kádár* 1833-iki, — *orosházi szücs* 1818-iki, *tót-komlói szücs* 1828-iki, *czéhek privilegiumai*.

9. *Id. gróf Wenckheim József Antal részére* 1848. évben Szent Jakab hava 2-ik napjára Budapesten megtartandó országgyűlésre István nádor és helytartó által magyar szövegű sajátkezűleg aláírt (Regalisa) *rendelete*.

A fegyvergyűjtemény között ujabban bekerült tárgyak:
32. sz. a.: sárgaréz markolatu egyenes kard bőrhüvelyben *a kereszties hadjáratból*. — *Jurisics Miklós kőszegi diadal jele török zászló csucs* 1532-ből, *Laky Károly honvéd százados ajándéka* — *családi ereklye*. 67. sz. a.: *Tárogató* sárgarézből eredeti fatoklyával II-ik Rákóczy Ferencz lovasserege használatából, *Tóth Ede* ajándéka.

Fősz-emlékszobrok.

a) *II. Dürer Albert* (Ajtósy Ajtos Antal gyulai aranyműves unokája.*)

b) *József főherczeg* m. kir. honvédség főparancsnokának, a megyei muzeum 1875—76—79—82-ik években meglátogatásának emlékéül, *id. Mogyoróssy János* ajándéka; gróf Széchenyi István szobra, *Alcsér János* ajándéka, a békésmegyei czimer, és a nemes felkelő = *Insurgens* zászló, továbbá gróf Wenckheim József-Antal s Ferencz testvérek szobrai.

Kép-gyűjtemény.

a) Olajfestmények.

1. *Alvő Vénus* XV-ik századbéli festmény. 2. Kányaföldi *Kerecsényi László* gyulai (1561. és 1566-iki) várkapitány életnagyságu mellképe; — *festette Szamosy Elek*;

*) Jankovics Gyula műképző-intézeti tanár-jelölt ajándéka.

ajándékozta *id. Mogyoróssy János*. 3. *Besenyei István* komáromi várparancsnok (1542-ben festett) eredeti mellképe, (Gyulán elhalt *Besenyei Károly* egyik fiutód-nál fennmaradt ereklyét) ez utóbbinak minden vagyonát öröklő *Lichtenwalner Gottfried* ajándéka. 4. *Dezeritzky József* kegyesrendű áldozár és jeles latin tört. író († 1765.) életnagyságu mellképe, másolta eredeti rézmetszetről *Hirt Antal*; ajándékozta *id. Mogyoróssy János*; 5. *Gf. Wesselényi Ferencz* nádor (1667.) és 6. *Horváth István* jeles magyar történetíró s pesti tanár. 7. *Báró Harucker János-György*, Békésmegye főispánja és a gyulai uradalmak impetrátora — arczképeik, *festette id. Mogyoróssy János*; *ajándéka* ugyanannak.

II. teremben.

Martinuzi György bibornok, nagy-váradi püspök és Szapolyai János-Zsigmond tárnokának (megöletett 1551.), 16-odrés nagyságban olajba festett képe; — ajándékozta *id. Mogyoróssy János* közvetítéséből *Palotai László* — az említett Martinuzi leány ágoni rokona, igen régi festmény; — *I-ső Ferencz József* oszt. csász. ő felségének (magyar király) fiatal kori életnagyságu képe. Békésmegye tulajdona. — *Tengeri tájkép*, XVI-ik századbeli mű, állítólag Salvator Rosa festése. *Andromeda* a kősziklához lánczolva görög mythologiai kép. *Orlai Petrics Soma* hazánkfiának 1842-ben olajban festett kezdetleges műve. — *id. Mogyoróssy János* ajándéka.

Fényképek.

1. *Frangepán Beatrix*, előbb elhalt *Corvin János* herceg, *utóbb* 2. *Brandenburgi György gróf nejének* (1510. elhalt) és második férjének, Brandenburgi örgrófnak a *heilbronni* münsterben létező fára festett eredeti után ké-

szült — s aranyozott keretben üveg alá foglalt — fényképek. *Zsilinszky Mihály főtitkár szerzeménye.* — 3. *Ifjabb Dürer Albert* németországi jeles művész — a XIV-ik században békésmegyei Gyula alatti „Ajtós“ nevű faluból elszármazott Ajtós Antal fiának I-ső Dürer Albert nevét Dürerre átváltoztatta, és ez utóbbi fiának, II-ik Dürer Albertnek († Nürnbergben 1528-ban élének 57-ik évében), az eredetiről készült fényképek. 4. *Thezárovich Gábor*, gyulai fi, n.-váradai kanonok, jeles író és egyházi szónok, (szül. Gyulán, 1761. meghalt 1844.) fényképét az eredeti után — megszerzé id. *Mogyoróssy János.*

Újabb gyarapodások.

a) Pénz és érmeiben.

1. *Gróf Batthyány* urhölgy megyei sárréti birtokán találtatott *Zápolya János* király 1540-iki arany s több száz db ezüst pénz darabok.

2. *Csausz Lajos* hazánkfia 14 db római családi ezüst érmei.

b) Nyomtatványokból.

1. *A tud. acad.* több rendbeli „*Monumentá*“-it.

2. *Gróf Károlyi család* „*Codex Diplomaticusá*“-t III. k. gróf *Károlyi Tibor.*

3. *A nagyváradai latinszertartásu püspöki megye történelmét.* III. k. N. M. *Lipovnitzky István* püspök ur adománya.

4. Nagys. *Göndöcs Benedek* apát, a *pusztaszeri ásatások eredményéről és a nemzeti Pantheonról* írt műve.

5. *A „Zichy codex“* III. kötetét a magy. tört. társulat.

c) Sajtóművekből.

1. *A nagyváradai püspöki székesmegye díszes kiállításu térképe.* N. M. *Lipovnitzky István* ur adománya.

2. *Budapest jelenlegi térrajzát. Id. Mogyoróssy János.*

3. *Osztrák-Magyar birodalom térképét Id. Mogyoróssy János.*

4. Néhai *Tormássy Lajos*, megyénk 50 évig volt főorvosának 185 darabból álló szakkönyveit, fia, *Tormássy Károly* ügyvéd ur adománya.

d) Régi tárgyakból.

1. I. *Rákóczy György* által sárosmegyei birtokán a zborói vár területén — népmonda szerint — sajátkezűleg ültetett 100 hársfák egyikének megkövesült darabja. Nagys. *Novák Kamill* kir. törv. elnök ur adománya. -- Végre

2. A mekkai gyulai szőlőskertben felásott őskori orsópergét. *Schmidt Iván* tanuló sziveskedett beküldeni.

3. *Megkövesült emberkoponya*, — egy kitűnő diszes arabesk metszetű *avar-bronz-csákány*, — egy védpaizs tartó *fibula-kapocs*, bronz sodronyokból készült — (némelyek szerint *készfejvédő*) — egy *karvéd*, kétvégén csigatekercsbe végződők, — mindkettő szép zöld email-mázos épségben, — több *nyakcsüngők* és apró *lócsotár-diszletek* bronzból, -- számos apró *csuprok*, ezek némelyikében hamuval, — mind az 1881. évi *mező-berényi leletek* egyleti társaságunk ásatása eredményéből.

Sajtóhibák.

- 26. lap 5. sor centianus helyett olvasd centaurus.
  - 26. lap 6. sor Sarmizagatus helyett olvasd Sarmizegetusa.
  - 28. lap 20. sor betétette helyett olvasd bevetette.
  - 29. lap 13. sor hadujfalvi helyett olvasd hadusfalvi.
-

9